

Eikelmuisen in Heuvelland: gebruik van cameraval als mogelijke alternatieve inventarisatiemethode.

Hieronder volgt een kort overzichtje een testje m.b.t. eikelmuisinventarisatie in de Heuvellandse reservaten van Natuurpunt De Bron VZW.

Doelstelling

Klassiek zijn er aantal inventarisatiemethodes voor eikelmuis voorhanden. De specifieke nestkasten worden hier het meest gebruikt. Daarnaast is het ook mogelijk om eikelmuisen te trachten te vangen (shermanvallen/ triptraps). Afhankelijk van lage of hogere dichtheden en welke info je wenst, is het één al gemakkelijker dan het andere. Het verzamelen van anekdotische info bvb. via interviews kan ook, al heb je dan niet altijd zekerheid en ook dit is intensief en moet je liefhebber van zijn... Maar dat is het dan ook..zo ongeveer.

Een andere methode is mogelijk het gebruik van cameravallen in combinatie met 'voederplankjes'

Het verzamelen van beeldmateriaal van eikelmuisen in actie door middel van cameravallen kan een goede methode zijn bij gekende bezette locaties en zal ongetwijfeld leuke filmpjes opleveren die educatief nuttig en mooi zijn (wat ook hier het geval was, 100en filmpjes werden bekomen).

Maar nu is de vraag of je zo ook eikelmuisen kunt aantreffen of bewijs van hun activiteit kunt vinden op locaties waar dit minder of niet gekend is. Eikelmuisen blijken net zoals vele gewone muizen (en andere slaapmuizen) vrij gemakkelijk te lokken te zijn door aanbod van voedsel (anders was de methode van vangen via livetrap heel wat moeilijker geweest).

Nu wensen we dit principe uit te breiden door te trachten eikelmuisen te lokken en nadien 'bewijsmateriaal' te hebben door ze vast te leggen op beeld via de cameravallen. Dit is eigenlijk hetzelfde principe als het vangen van de dieren m.b.. livetrap, alleen moet je nu niet de volledige nacht aanwezig zijn en stoor je ze eigenlijk niet, integendeel ze krijgen nog wat in de plaats voor hun moeite...

Dit werd nu een aantal maanden uitgeprobeerd via een test waarbij we willen weten of deze methode nuttig kan zijn en/of het een methode is die vrij tijdsefficiënt is. M.a.w. we zijn van nature lui...☺ en willen zo veel mogelijk weten met zo weinig mogelijk inspanning.

We stellen ons ook deze vraag, gezien:

- Hoe zit het met de bezettingsgraad van de nestkasten ? De mate van succes kan misschien afhankelijk zijn het type nestkast of de aanwezigheid van andere (natuurlijke) nestholtes en natuurlijk de populatiedichtheid van de beesten. Wat is de huidige succesgraad en bij welk type nestkast ?
- We willen weten of er geen optie is om meer gebieden te bestrijken in een kortere periode via een mobielere methode dan door gebruik van nestkasten (die toch een aantal jaren moeten ophangen vooraleer we resultaat hebben of kunnen aantonen). Inventarisatie door lokgeluid is ook zo'n optie, maar deze moet ook nog verder verkend worden en is wellicht moeilijker bij lagere dichtheden.

Misschien is het wat optimistisch...misschien kan het iets worden, we zullen verder moeten zien.

Materiaal en methodiek

Opzet

Uitleggen van voedsel op verschillende locaties in een gebied en die periodiek gaan controleren op aanwezigheid van Eikelmuis.

Wat hebben we gebruikt ?

- 1 cameraval, bij voorkeur met close-up voorzetlens (in dit geval 450 / 250 mm)
- 5 mandjes, bij voorkeur met voldoende openingen om water af te voeren (in dit geval kleine 'vijverplantcontainers' van 20 x 20 cm) (verspreid in een zone van max. 10-15 ha¹)
- wat ijzerdraad of touw
- energierijk en aantrekkelijk voedsel voor eikelmuisen² (in volgorde van vastgestelde voorkeur)
 - gedroogde pruimen
 - rozijnen
 - vers fruit: appels, peren, kersen, pruimen, druiven,... (valfruit van eigen bomen bvb. kan perfect dienen)

Het gebruik van een cameraval op korte afstand met close-up lens heeft als voordeel dat de triggerkans groter is dan wanneer een toestel op grotere afstand (van bvb 2 m) geplaatst wordt. Een snelle eikelmuis kan vlug met je rozijn gaan lopen zijn waardoor de cameraval te laat aanschiet en er niets op staat of op die afstand reageert de cameraval gewoon sowieso onvoldoende op een dergelijke klein dier (sterk type-afhankelijk).

Bij gebruik close-up lens krijg je ook scherpere en mooiere beelden, wat een meerwaarde kan zijn. Maar dit is eigenlijk niet het hoofddoel, een onscherpe, overbelichte maar wel zekere eikelmuis op een nieuwe locatie of bevestiging van een vermoeden...perfect !

Het gebruik van voedsel dient het 'trigger'probleem normaal te omzeilen, de eikelmuisen komen wel terug en de cameraval zal wel eens reageren.

Periode van uitvoering: juli-oktober.

Uit huidige ervaring blijkt dat de voorkeur voor dergelijk energierijk voedsel en dus de aantrek tot de voederlocaties het grootst is later op het seizoen, zeer waarschijnlijk gelinkt aan het aanvetten voor de winterslaap. Of het voorjaar ook even succesvol kan zijn, moet nog geprobeerd worden. Vorig jaar bleken pruimen in het voorjaar minder aantrekkelijk.

Die periode was ook ideaal; voor mezelf dan; gezien er vanuit de eigen fruitbomen er een overvloed aan valappels was en ideaal om te gebruiken in de lokmandjes (samen met andere vruchten).

¹ Territoriumgrootte vrouwtjes ca 3 ha (mannetjes ca 7 ha)

² klassiek muizenvangstmengsel met pindakaas/granen/spek is wellicht ook een optie, maar hier niet gebruikt

Opstelling en resultaat

Op locaties waar je onderzoek wilt voeren en waar potentie voor eikelmuis is, worden verspreid mandjes met lokvoer uitgehangen.

Een groot massief bramen, een dicht struikgewas, een zonbeschenen en hoge talud met ruigte,.... we kiezen zeker voor locaties die vrij goede potentie hebben voor eikelmuis, niet zomaar in een open bosperceel dus. En we willen de eikelmuisen ook niet gaan weglokken van hun normale zone van activiteit en de succesgraad zo hoog mogelijk houden. Als er eikelmuisen zijn, moeten ze wel langskomen, dat is het opzet...(althans dat hopen we).

In dit geval waren het locaties waarvan gekend is dat er eikelmuis voorkomt, als test dus. Maar ook op deze locatie liep het tot op heden niet over met de nestkasten, slecht enkel nestkasten vertoonden af en toe eens wat activiteit, m.a.w. zeker geen grote dichtheden.

De mandjes werden op hoogte gemonteerd in de bomen (ca 2 m hoog). Lager kan ook maar zeker niet op de grond. Hoe meer 'onbereikbaar' ze ophangen, hoe beter om 'ruis' te vermijden. We willen namelijk vermijden dat andere soorten dan onze doelsoort gebruik gaan maken het voedsel en er continu muizen of ratten al die voedsel op eten, sporen achterlaten en/of de cameraval frequent doen afgaan . (met dank aan het voorbeeld van Goedele Verbeylen..een gelijkaardige methodiek als bij de hazelmuizen gebruikt wordt om ze te vangen, hebben we hier wat 'gekopieerd' ☺).

Gezien het ook veel te veel werk zou zijn om overal cameravallen bij te hangen, noch we begrijpelijkerwijze het budget hebben voor 5 of 10 van die dingen, worden eerst mandjes uitgehangen met lokvoer die we 2 weken nadien controleren. In enkele mandjes werden dan ook al snel vraatsporen aangetroffen en lag het vol met uitwerpselen. De sporen waren vrij duidelijk en goed te onderscheiden van andere vraatsporen. Op zicht leek het zo al zeer waarschijnlijk dat het om eikelmuis ging. Eventjes de cameraval op die locatie hangen en jawel..beet.

Wellicht door dat er toen al enkele weken appels, pruimen en dergelijke te rapen vielen, kwamen de eikelmuisen zeer geregeld langs.

Ook op een andere locatie waren er vraatsporen..week nadien cameraval erop en jawel opnieuw succes.

Gezellig met z'n tweetjes appels eten..

Collega begroeten

Op de eerste locatie werden de eikelmuisen een aantal weken gevolgd, op een week tijd werd een goede kilo appels volledig geconsumeerd. Wellicht zullen deze goed vet de winter in gegaan zijn. Op deze locatie werden ook verschillende uren beeldmateriaal verzameld en is van begin tot einde te zien hoe volledige appels geconsumeerd worden.

Eventjes de omgeving afspeuren..

Gewichtheffen met een appel

Op basis van deze test lijken er dus potenties om dit uit te breiden naar andere locaties. Het principe is vrij eenvoudig, tijdsbesteding beperkt en we hebben al een cameraval ter beschikking die ingezet kan worden.

Wat kunnen de mogelijke nadelen van de methode zijn: “ruis”: vogels of muizen/ratten/eekhoorns eventueel die het voedsel komen opeten.

Dit hebben we evenwel in deze test nauwelijks vastgesteld. In het begin was wel duidelijk dat het voedsel te bereikbaar lag en vele bosmuizen vrij gemakkelijk tot in de mandjes kwamen. Ook werd 2 maal een bruine rat gefilmd. Na wat observatie op de filmpjes met de cameraval, werden een aantal aanpassingen gedaan en nadien nauwelijks nog andere soorten vastgesteld. Eekhoorns zouden normaal ook kunnen langskomen, maar dit was ook niet het geval. Wellicht zijn appels en allerhande fruit niet zo aantrekkelijk voor eekhoorns. Ook op andere locaties waar gedroogde pruimen gebruikt werden, kwamen ze niet langs. Ook lijsterachtigen lusten al eens een appeltje, maar blijkbaar waren ze hier niet zo geïnteresseerd (misschien omdat de appels nog “in de boom hangen”?). Ideaal dus, na verloop van tijd waren het enkel eikelmuisen die nog langskwamen.

Tijdsbesteding

Het uithangen en regelmatig controleren van de mandjes is hier nog het grootste werk. Om een 5 tal mandjes uit te hangen met voedsel op een locatie met goede potentie heb je toch ca 2 uur nodig (zonder verplaatsing). Tevens moet je hier al rekening houden met de mogelijke plaatsing van een cameraval (afstand/positionering t.o.v. mandjes).

Nadien volgt 2 wekelijkse controle van de mandjes, idem, een uurtje of 2 tegen dat je overall gepasseerd ben. Zijn er enige sporen die op eikelmuis kunnen wijzen => cameraval plaatsen. Is er nog voedsel aanwezig of opgegeten door iets anders? En zo herhalen...na 1,5 maand kun je wellicht wel stoppen. Als er dan nog geen eikelmuisen langsgeslagen zijn...zijn ze er wellicht niet.

Zekerheid...tja,heb je niet, maar gelet op succesgraad bij eerdere tests

Nadien moet je enkel nog de filmpjes bekijken, dat is weinig werk en loont wel de moeite..zou er een eikelmuis zitten ?

En nu ?

Dit heeft nu goed gewerkt op een locatie waar gekend was dat eikelmuisen voorkwamen. Volgens gekende info in lage dichtheden maar wel tijdens een goed (slaap)muisenjaar..ideale omstandigheden wellicht (hoewel deze locatie zeker niet gekend staat als een locatie met veel eikelmuisen in de nestkasten...in tegendeel)

Zal dit ook uitsluitel geven over het al dan niet voorkomen op andere locaties ? Wellicht niet, net zoals dat bij andere methodes zoals nestkasten het geval is. Maar op het eerste zicht lijkt de succesgraad vrij hoog te kunnen zijn en kan je verschillende gebieden

En misschien opent het wel mogelijkheden tot uitbreiding.

Wordt vervolgd in 2015 dus...

Opmerkingen of discussie, steeds welkom.

Kristof Goemaere
Zoogdierenwerkgroep Natuurpunt De Bron VZW

P.S. Een compilatie van de filmpjes is terug te vinden op ons youtube kanaal :
http://www.youtube.com/channel/UC_JXOUUp1_KdKpaAqgZLINO